

g) parets de tanca del enderrocat presidi;
h) pou cegat.

I com siga que demunt del que fou l'arena del nostre Amfiteatre Romà s'hi troba emplaçat l'enderrocat temple romànic de Santa Maria del Miracle (obra del segle XII) per ço hem traçat la seva planta, aprofitant unes dades que teniem recollides al iniciar-se el seu enderroc, quant encare restava en peu i en tota la seva integritat.

Acabarem aquest resumit treball d'investigació exposant la conveniència d'escometre una neteja general d'aquells indrets i una acurada extracció de terres fins a arribar al ferm del terrer, en la part compresa tan sols per el troç de camí que cega el peu de la graderia de Llevant, tota la fondalada del que fou presidi i el primer terraplè que'l rodeja, suposat que en les altres seccions del entorn, la fàbrica rebassava la superfície actual del terreny, amb lo qual no dubtem que s'faria un gran servei a les nostres valoritzacions històric-artístiques.

A. NOGUÉS FERRÉ.

ELS «CASTELLS» DE VALLS

El *Club Excursionista* de Gràcia és una de les més benemèrites institucions de Catalunya, especialment distingint-se per ses múltiples activitats en els camps del art, de l'història i del sport en totes ses manifestacions.

Ademés, no tanca o limita son camp d'acció a les comarques barcelonines o a pujar fins als Pirineus per la costa brava. Molt sovint havem vist les excursions graciencques baixar a nostres terres tarragonines, passant per Poblet, Santes Creus i Escornalbou, per a allargar-se fins al riu Ebre. Es fa ressò d'eixes activitats la revista *Mai Enrera* que publica regularment, i de ses pàgines avui copiem l'interessant estudi sobre'ls *Xiquets* de Valls, que segueix:

El costum d'aixecar castells d'homes, encara que practicat a moltes poblacions del Camp de Tarragona i del Penedès, és a Valls on té arrels posades, on ha tingut un temps de gran esplendor i on té una concurrència que més hi participa amb el seu entusiasme, cosa aquesta indispensable, car la fredor d'un públic que no s'emociona davant de l'esforç i de la perícia, que no els empeny amb el seu engrescament i que no està disposat a rebre'ls en una sempre possible caiguda, no hi ha manera d'imaginar aquesta maravel·losa d'arquitectura humana.

Aquest exercici atlètic necessita, en el més alt grau, força en els de baix, agilitat i equilibri en els de dalt i molta gràcia a repartir en el cap de colla.

Els noms dels castellers, segons el lloc que ocupen, són: els *baixos*, els que estan en terra, els *primers*, *segons*, etc., a mesura que van enfilant els pisos, i després els *dosos* (dos homes), l'*aixecador* i l'*enxaneta*, un noi de pocs anys. Ademés, les *crosses*, o siguin els homes que sostenen els baixos per sota les aixelles i les *agulles*, els que aguanten els primers pel genolls, posats dins del castell.

Els castells més característics són els següents:

El pilar de sis. Sis homes (l'inxaneta inclòs) l'un damunt de l'altre, més dues crosses i una o dues agulles.

Es pot fer aixecat per baix, i la manera de fer-ho és, que diversos homes l'aixequen agafant per les cames el que ha d'ésser aixecat fins que hi cap l'altre. Es el més difícil.

El pilar de cinc

El dos de set. Es compona de cinc pisos de dos homes cadascun, més l'aixecador i l'enganeta. Hi entren també quatre crosses i dues agulles.

El tres de set, amb pilar aixecat per baix. Es compona de cinc pisos de tres homes, més aixecador i enganeta. Quan es puja

The image shows a musical score for a Catalan song. It consists of several staves of music. The first staff is labeled 'A.' and contains the melody. Above it, there are two staves of accompaniment. The second staff is labeled 'B.' and contains a more complex rhythmic accompaniment. Above it, there are two staves of accompaniment. The third staff is labeled 'C.' and contains the melody. Above it, there are two staves of accompaniment. The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings like 'rall' and 'a tempo'.

el castell, el pilar va sempre un pis retardat, per mor de que, quan està fet, l'enganeta es fica a dins i queda el pilar tot sol en davallar els tres homes de cada pis. L'esmentat castell es fa amb pilar o sense.

El quatre de set. Quatre pisos de quatre homes, més dosos, aixecador i enganeta. Vuit crosses i quatre agulles.

El quatre de vuit. Cinc pisos de quatre homes cadascun, més els dosos, aixecador i enganeta. Vuit crosses, quatre agulles i una unió d'homes que sostenen per fora.

El cinc de nou. Sis pisos de cinc homes, més els dosos, aixecador i enganeta. Deu crosses i cinc agulles.

La manera de carregar els castells és la següent: Els homes que formen els pisos, després de pujar es lliguen encreuant-se els braços, i en arribar l'aixecador, per a que l'enganeta pugui pujar, s'ajup, l'enganeta dona la volta i davalla per l'altre costat, tot fent l'aleta.

Els castells es fan al so de gralles i timbal. El grallaire és l'arquitecte i descriu els moviments dels castellers. Heus ací una tonada que toquen els «Romeies» del Vendrell, que ens ha estat facilitada amablement pel senyor Joan Amades.

Una de les causes per les quals els castells cauen és quan algun home es desprèn de l'altre deixant anar algun braç, i es diu que s'esventa. En caure un castell per esventat hi ha perill de prendre mal; si cau per altra causa (posem per cas, si s'aploma) no hi ha tant de perill.

Els castellers acostumen a anar descalços i amb uns pantalons blancs, calcilles, faixa vermella i mocador del mateix color. Els que estan en terra van calçats.

Les dues colles de castellers de Valls, s'anomenen la «vella» i la «nova». La vella formada pels pagesos (que se n'han emportat sempre la palma) i la nova pels menestrals.

Uns dels més anomenats han estat els Rabassons, pare i fill. Es de veure la competència de les dues colles per aixecar el castell més de pressa, i, un cop fet, a veure qui aguanta més.

Les diades assenyalades en que acostumen a fer castells a Valls són: les festes de la Candelera (2 de febrer) que cada deu anys, el que fa ú, són més grosses; el dia de Sant Joan, que és la festa major; el dia de la Mare de Déu de setembre (dia 8) que és una de les fires, i el 23 d'octubre (Santa Ursula) que és la fira grossa.

També fan contractes per a les festes i fires de les viles i pobles de la comarca i

acudeixen als concursos que de vegades es fan.

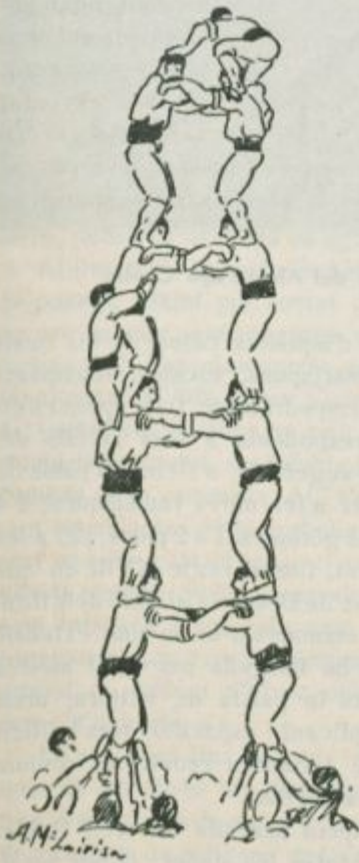
El que aquest treball escriu, vallenc, de petit féu d'enxaneta a Gràcia, on hi havia hagut una colla de castellers (que durà tres o quatre anys, cap allà a l'any 1890) formada per gent del Camp de Tarragona, escampada per la filoxera. Encara recorda com si fós ara, un castell fet davant de la Casa de la Vila que caigué i ell, l'enxa-

neta, anà a parar a la font del campanar.

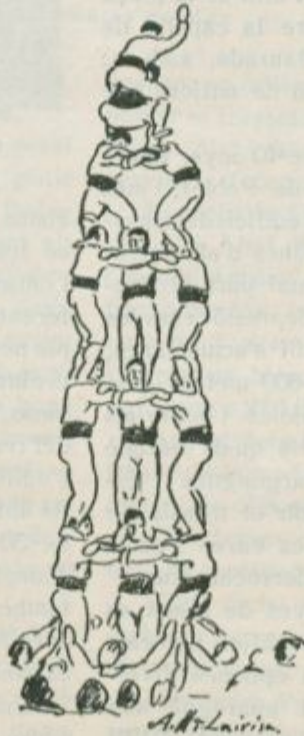
Ara que sembla que el gust pels castells s'anima, seria bo d'estimular els castellers i la formació de colles per a difondre aquest costum que té prou elements a favor per arribar a constituir un gran esport nacional de Catalunya.

LLUÍS BAGET.

Dibuixos per A. Me Lairisa.

El dos de set

El tres de set

El quatre de vuit